

ДУЛГЕРОВА

Надія Валентинівна
dulherovanadezda@gmail.com

УДК 339.723

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЛЯ
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ
КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ВИХОДУ НА
МІЖНАРОДНІ РИНКИ ЗБУТУ

ШВАГІРЕВА

Власта Сергіївна
v.s.shvagireva@mzeid.inLEGAL BASIS FOR THE USE OF
E-COMMERCE WHEN ENTERING
INTERNATIONAL MARKETSстудентка, Одеський
національний політехнічний
університетстарший викладач, Одеський
національний політехнічний
університетDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.5\(3\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2020.5(3).4)**DULHEROVA Nadiia Valentynivna** – student, Odesa National Polytechnic University**SHVAHIREVA Vlasta Serhiivna** – Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University

Статтю присвячено вивченню питання використання електронної комерції як інноваційного способу реалізації спектру комерційних відносин у дистанційній формі, і готовності законодавчої бази міжнародної спільноти і зокрема України для відмови від традиційних форм ведення бізнесу на користь його діджиталізації. У статті розглянуто законодавство США з питань електронної комерції, як еталонний приклад прогресивного правового поля відносин, що з'являються в мережі Інтернет. Розкрито ключові етапи розвитку електронної торгівлі та реалізації комерційних відносин загалом. Також розглянуто нормативні акти, що регламентують основні аспекти ведення електронної торгівлі. Особливу увагу приділено виявленню перешкод та готовності міжнародної та української правової бази для формування безпечного середовища для вільної реалізації електронної комерції.

* * *

The paper is devoted to the study of e-commerce as an innovative way to implement a wide range of commercial relations remotely, and the readiness of the legal framework of the international community and Ukraine in particular to abandon traditional forms of doing business in favor of its digitalization. The paper examines US e-commerce law as a reference example of the progressive legal field of relationships emerging on the Internet. The paper reveals the key stages of development of e-commerce and the implementation of commercial relations in general. The paper also considers the regulations of governing the main aspects of e-commerce. The paper pays special attention to the analysis of the identification of obstacles and readiness of the international and Ukrainian legal framework for the formation of a safe environment for the free implementation of e-commerce. As the role of e-commerce in international trade is significant. In some countries, it reaches more than 50% of all purchases (for example, the United States and the United Kingdom). The future of international trade is closely linked to the development of e-commerce, as its advantages are obvious over traditional forms of trade. Evidence of this can be the forecasts of analysts. E-commerce in international trade today plays an important role, as the Internet has become an effective intermediary between merchants around the world. International transactions in goods and services have been transformed throughout the supply chain. E-commerce is a major driver of economic growth in both developed and developing countries. The low cost of concluding contracts on the Internet allows companies of all sizes to expand their sales abroad and look for suppliers through Internet commerce. But the integration of information and communication technologies (ICT) into international business operations provides new opportunities and new challenges for businesses, governments, consumers and international organizations.

Ключові слова: електронна комерція, електронна торгівля, науково-технічний прогрес, правові умови, уніфікація, регламентація, законодавство, мережа Інтернет, регулювання правовідносин, інформаційні технології, правове поле

Keywords: e-commerce, e-target, scientific and technical progress, legal conditions, unification, regulation, legislation, Internet, regulation of legal relations, information technology, legal field

ВСТУП

Розвиток інформаційних технологій призвів до кардинальних змін у всіх сферах діяльності людини, традиційні способи ведення бізнесу у зв'язку з цим теж зазнали ґрунтовних змін, в результаті чого з'явився новий вид економічної діяльності – електронний бізнес. Глобалізація у контексті науково-технічного прогресу, динамічні процеси поширення та розвитку електронних ресурсів збільшення масштабів та географії продажів привели до розповсюдження електронної комерції, це свідчить про дуже велику значимість оптимізації міжнародної торгівлі. Безумовно, даний вид економічної діяльності, як і всі сфери господарювання, не може існувати без його державної регламентації. Таким чином, правове поле вимушено трансформуватися під задачі дотримання балансу інтересів бізнесу і кінцевих споживачів товарів та послуг.

Водночас постає питання стосовно узгодження з іншими країнами даних правових норм регулювання для здійснення міжнародної торгівлі використовуючи методи електронної комерції. Відмінності в адміністративних і цивільно-правових процедурах національного законодавства тієї чи іншої держави створюють перешкоди для міжнародної дистанційної торгівлі, подолати які здатна розробка єдиних уніфікованих правил ведення електронної комерції.

МЕТА роботи – дослідження правового підґрунтя розвитку і поширення електронної торгівлі як ефективного і оперативного механізму реалізації комерційних відносин Україні для здійснення міжнародної торгівлі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для написання даної статті використано українську нормативну базу з питань електронної комерції,

міжнародні та національні нормативно-правові акти. Використано такі методи дослідження, як системний, порівняльний, а також застосовувалися формально-юридичний метод та аналіз і узагальнення наукових, нормативних і практичних матеріалів, правове прогнозування.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сучасному етапі розвитку світової економіки закладаються основи «нової» економіки, базовою галуззю якої є інформаційні телекомунікаційні технології, завдяки яким виділилася нова сфера економічної діяльності – електронна комерція. Дана сфера економіки набула дуже великих темпів розвитку через те, що вона невід’ємно пов’язана із розвитком та розповсюдженням інформаційних технологій, які в останні двадцять років дуже стрімко прогресують. Електронна торгівля відбувається безпосередньо в мережевій економіці. Електронні магазини представляють собою основу функціонування електронної комерції [1]. Популярність Інтернет-торгівлі зростає: адже цей спосіб продажів зручний і для торговців, і для покупців. Заразом правове забезпечення Інтернет-продажів нерідко викликає питання, оскільки даний вид економічної діяльності є досить новим, першочерговою проблемою організації його регламентації є відсутність єдиного трактування поняття «електронної комерції». На даний час практика правового регулювання різних країн, а також досвід правотворчої діяльності міжнародних організацій показують, що дефініції цього терміну відрізняються один від одного досить сильно [3]. Розбіжності здаються незначними, але у сфері права колізії мають дуже важливе значення і сильно ускладнюють міжнародну електронну торгівлю.

Органи державної влади різних держав приступають до правового регулювання торгових відносин, що виникають у мережі Інтернет, як тільки стає зрозумілим, наскільки Інтернет реально впливає на суспільні відносини як в інформаційному, так і економічному контексті.

Дуже важливу роль у міжнародній регламентації електронної комерції відіграє законодавство Сполучених Штатів, що розробило оптимальну модель регулювання електронної торгівлі в умовах інтенсивного розвитку сучасних інформаційних технологій і подолання територіальних кордонів.

Ще у 1997 р. Президентом Клінтоном було підписано «Основи глобальної електронної комерції». Значення цього документа для розвитку міжнародної регламентації електронної торгівлі та національного законодавства зарубіжних держав складно переоцінити з огляду його фундаментального характеру і детального регулювання різноманітних відносин, що виникають в мережі Інтернет з приводу електронної торгівлі. Основи встановили п’ять принципів розвитку електронної комерції, найважливішими з яких стали «основна роль приватних суб’єктів», принцип «Мінімального втручання держави» [2]. Держава відповідно до Основ лише регулює чіткі для користувачів правила і закони взаємодії і має утримуватися від зайвих регуляцій, бюрократичних процедур, встановлення податків і тарифів на комерційну діяль-

ність, що здійснюється за допомогою мережі Інтернет.

Варто виділити такі рівні правового регулювання відносин електронної комерції: міжнародний, регіональний (в межах Європи) та національний.

До міжнародних актів у сфері електронної комерції відносяться наступні нормативно-правові документи.

Своєрідним зразком для національного законодавства у даній сфері для різних країн визнається «Типовий закон UNCITRAL про електронну торгівлю», прийнятий в Нью-Йорку в 1996 р. [4]. У ньому розкриваються використовуваний термінологічний і понятійний апарат, регламентовані питання про юридичну силу повідомлень і передачі даних, врегульовано укладення договорів в електронній формі та викладені їх основні ознаки, визначені принципи міжнародної торгівлі в епоху інформаційних магістралей; врегульовано питання документообігу перевезення вантажів тощо. «Типовий закон UNCITRAL про електронні підписи». Даний Закон UNCITRAL від 2001 р. встановлює режим для технологій створення електронних підписів.

Наступним рівнем регламентації електронної комерції є регіональний рівень, який включає в себе нормативні акти Європейського Союзу з питань ведення комерційної діяльності в мережі [6]. Серед них варто виділити наступні акти, що застосовуються в Європі: Конвенція про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.81 р. (Страсбург), Типова угода обміну в умовах міжнародного комерційного використання електронного обміну даними, прийняте Європейською економічною комісією ООН і Центром ООН 23.06.95 р., Угода про електронну комерцію (Рекомендація № 31, прийнята Центром ООН сприяння торгівлі та електронного бізнесу (UN / CEFAC), березень 2000 р. Женева), Декларація про глобальну електронну комерцію, затверджена Конференцією Міністрів Світової Організації Торгівлі (WT / MIN (98) DEC/2), Директива ЄС «Про електронну комерцію» від 08.06.00р., Директива ЄС «Про правила і оподаткування Інтернет-торгівлі» від 01.04.04 р., Резолюція Європейського парламенту стосовно безпечного використання Інтернету та нових онлайн технологій від 02.12.04 р.

Українська влада визнає важливість застосування новітніх інструментів і належне функціонування ринку електронної комерції. З метою формування правового поля і визначення організаційно-правових засад діяльності у сфері електронної комерції, встановлення порядку здійснення електронних угод з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем парламент прийняв основний нормативний документ в цій сфері – Закон України «Про електронну комерцію» № 675-VIII від 03.09.2015 р. [4]. Слід зазначити, цей Закон є прогресивним актом, оскільки регулює значний масив суспільних відносин, які до його прийняття взагалі знаходилися поза межами правового поля. Однак Закон № 675-VIII новий, окремі його положення вимагають вдосконалення, тому в міру розвитку електронної комерції в Україні і необхідності регламентації нових форм її прояву в нього повинні вноситися відповідні корективи.

Цивільний кодекс України містить ст. 207, яка допускає можливість укладення угоди за допомогою

електронних засобів зв'язку [5].

Також існують інші закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які мають розрізнений характер регулювання окремих елементів електронної комерції. До них належать: Закон України «Про інформацію» від 02.10.92 р., Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.01 р., Закон «Про телекомунікації» від 14.05.03 р., Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.03 р., Закон України «Про електронний документ та електронний документообіг» від 22.05.03 р.

Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.07 р. [7]. Він декларує державну підтримку нових «електронних» секторів економіки, вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин тощо.

Питання електронної комерції в Україні також опосередковано регулюються підзаконними нормативно-правовими актами, які мають вузьку сферу застосування і використовуються, переважно, в банківських операціях.

Закон України про електронну комерцію – це значний крок на шляху до створення необхідного правового поля в рамках якого українські продавці та покупці могли б здійснювали свою комерційну діяльність в мережі. Але цей крок неостанній, на даному етапі існує ще багато не врегульованих з правового погляду питань, які створюють перешкоди для трансграничної електронної торгівлі. Перша і дуже важлива проблема, про яку вже зазначалося раніше, – це відсутність чіткої міжнародної уніфікації положень у сфері електронної комерції. Також дуже швидкі темпи розвитку інформаційних технологій ускладнюють оперативне правове регулювання і внесення відповідних змін до законодавства.

ВИСНОВКИ

У результаті комплексного дослідження природи та особливостей трансграничної електронної торгівлі, міжнародних та національних принципів регулювання правовідносин, що виникають у сфері здійснення трансграничної електронної торгівлі, а також нормативно-правових актів у даній сфері, можна сформулювати поняття «електронної комерції», розкрити основні тенденції розвитку цього виду економічної діяльності у різних країнах. Електронна комерція – це сфера економіки, яка включає в себе всі фінансові і торговельні операції, здійснювані за допомогою комп'ютерних мереж, і бізнес-процеси, пов'язані з проведенням таких транзакцій. Оскільки це відносно нова галузь економіки, очевидно, що її правове регулювання не є зрілим та знаходиться на етапі трансформації. Водночас еталонним зразком законодавства у сфері електронної комерції є законодавство США, де був розроблений дуже важливий для формування принципів регулювання електронної комерції у всьому світі документ – «Основи глобальної електронної комерції».

До нормативних актів міжнародного рівня найперше слід віднести типові закони Комісії ООН із права міжнародної торгівлі «Про електронну торгівлю» та «Електронні підписи». Діяльність цієї комісії є

дуже важливою для світового розвитку і регламентації трансграничної електронної торгівлі.

Регіональний рівень ведення комерційної діяльності у мережі регламентується різноманітними нормативними актами Європейського Союзу, до яких належать угоди, конвенції, директиви та резолюції ЄС з питань електронної комерції.

На національному рівні в Україні правове регулювання електронної комерції здійснюється Цивільним кодексом, Законом України «Про електронну комерцію» і іншими законодавчими актами. Державних органів, які спеціалізувалися б на електронній комерції, в Україні немає. Питаннями електронної комерції на державному рівні займаються установи, які відповідають за розвиток експорту в цілому. Існуючі законодавчі акти створюють правове поле в межах якого може розвиватися електронна комерція в Україні, але в силу новизни, цього виду економічної діяльності для України, його правове регулювання не є досконалим та потребує доробки для повноцінного розвитку електронної торгівлі та виходу на міжнародні ринки збуту. Адже електронна комерція – це інструмент, його ефективність залежить від загального економічного та правового клімату.

Список використаних джерел

1. *Електронная коммерция* / Л.А. Брагин и др. Москва: Экономистъ, 2005. 286 с.
2. Миненкова Н.В. *Международно-правовое и национально-правовое регулирование электронной торговли: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03.* Москва, 2008. 225 с.
3. *Проблемы унификации международного частного права: монография / отв. ред. А.Л. Маковский, Хлестова И.О. М.: ИЗУСП, Юриспруденция, 2012.* 488 с.
4. UNCITRAL Model Law "On E-Commerce and Adoption Guidelines". URL: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf
5. Закон «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р.
6. Офіційний сайт Міжпарламентської Асамблеї Євразійського економічного співтовариства. URL: <http://www.ipaeurasec.org/archive/?Data=310709&month=0709>
7. *Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

References

1. *E-commerce* / L.A. Bragin et al. Moscow: Economist, 2005. 286 p. (in Russian)
2. Minenkova N.V. *International legal and national legal regulation of electronic commerce: dis. ... cand. law sciences: 12.00.03.* Moscow, 2008. 225 p. (in Russian)
3. *Problems of unification of international private law: monograph / ed. A.L. Makovskiy, I.O. Hlestova.* Moscow: IZiSP, Jurisprudence, 2012. 488 p. (in Russian)
4. UNCITRAL Model Law "On E-Commerce and Adoption Guidelines". URL: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf
5. Law "On e-commerce" from 03.09.2015. (in Ukrainian)
6. Official site of the Interparliamentary Assembly of the Eurasian Economic Community. URL: <http://www.ipaeurasec.org/archive/?Data=310709&month=0709>
7. *Strategy of information society development in Ukraine.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (in Ukrainian)